

РЕЦЕНЗИЯ

**НА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД НА МАРИЯ ДАНЧЕВА БОНЧЕВА
НА ТЕМА „СПОРТНОПЕДАГОГИЧЕСКИ МОДЕЛ ЗА РАЗВИТИЕ НА
СОЦИАЛНИ УМЕНИЯ ПРИ УЧЕНИЦИ ОТ ПРОГИМНАЗИАЛНИЯ ЕТАП
НА ОСНОВНАТА ОБРАЗОВАТЕЛНА СТЕПЕН“ ЗА ПРИДОБИВАНЕ НА
ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И НАУЧНА СТЕПЕН „ДОКТОР“**

**РЕЦЕНЗЕНТ: ПРОФ. ТАТЯНА ЯНЧЕВА, ДН,
НСА “В. ЛЕВСКИ” - СОФИЯ**

Дисертационният труд на Мария Бончева е посветен на един много актуален и важен за теорията и практиката проблем, който добива през последните години особена популярност – спортнопедагогически модел за развитие на социални умения при ученици. През последните години интересът към тази проблематика нараства, доколкото социалните умения и тяхната значимост се приравняват с професионалните умения. В този смисъл темата е особено актуална и значима, много слабо проучена, а още по-малко изследвана, и безспорно би обогатила теорията и практиката.

Изборът на темата в голяма степен е предопределен от предходния опит на докторантката. Мария Бончева е завършила НСА „Васил Левски“ със специалности „Учител по физическо възпитание и спорт“ и „Адаптирана физическа активност и спорт“, както и магистърска степен „Физическо възпитание и спорт в средната образователна степен на СУ. Защищава дипломна работа на тема „Възможности за развитие на социалните умения при ученици от средната образователна степен чрез

физическо възпитание и спорт“. В този смисъл дисертационният труд е логично продължение на интереса на докторантката към тази проблематика.

Представеният за рецензиране труд е в обем от 183 страници, включително литературата и 7 приложения. Дисертацията е онагледена с 27 таблици и 14 фигури.

Съдържанието следва класическата структура и е разпределено в Увод, три глави (Теоретични основи на изследването; Експериментален дизайн; Анализ на получените резултати), изводи и препоръки.

Първа глава представя теоретичните основи на изследването. Литературният обзор включва преглед на 149 литературни източници (30 на кирилица и 119 на латиница) и 14 интернет източници. Разгледани са различни концепции за същността и видовете социални умения, факторите за тяхното развитие, функциите на социалните умения. Специално внимание е отделено на авторите, които подкрепят становището за социалните умения като съставна част от социалната компетентност, проблем, който придобива все по-голяма значимост в днешно време. Разгледано е развитието на социалните умения в юношеска възраст - целева група на изследването. Очертани са възможностите за формиране на социалните умения при юношите. Подробно са представени изследователските подходи и методите за диагностика, както и прилагани интервенции за развитие на социалните умения. Направено е обобщение на методите за диагностика и приложимостта им при ученици от различна възраст.

Вторият параграф е посветен на спортнопедагогическата дейност в училище – социалните умения в нормативната база на образователната система в България, особеностите на обучението по физическо

възпитание и спорт, специфичните проблеми на обучението по ФВС в условията на пандемията Ковид-19. Заслужава внимание и последният параграф „Педагогически модели за развитие на социалните умения“ – основни подходи за създаване на педагогически модели, както и представените добри практики.

Като цяло, в първа глава М. Бончева демонстрира много добро познаване на проблема. Направен е един задълбочен и стойностен литературен обзор по много слабо проучен и изследван проблем в България. Цялата глава е много добре логически подредена, на написана на много добър език. Литературният обзор завършва с обобщение, в което са синтезирани основните постановки по изследвания проблем. То би звучало още по-добре ако се изведе и собствената концептуална рамка, която е в основата на експерименталното изследване.

Втора глава представя експерименталния дизайн. Подробно е представен експерименталния модел. Описани са хипотезите, целта, задачите, предмета, обекта и организацията на изследователския процес, методиката на изследването.

Подробно е представен обекта на изследване – посочена е общата бройка изследвани лица – 464 , както и участниците в различните етапи на изследването и в педагогическия експеримент. Представени са и няколко таблици, в които се посочват бройки и проценти на различните групи участници.

Коректно и подробно е описана методиката на изследването.

Трета глава включва анализа на резултатите. Анализът е стегнат и логично представен. Използвани са адекватни статистически методи. Коректно и задълбочено са анализирани резултатите от изследване на нивото на развитие и особеностите на социалните умения на учениците,

както и възможностите за въздействие върху тяхното развитие чрез спортнопедагогическата дейност в училище. Специално внимание е отделено на компетентността на учителите и основните източници на знания и умения, които дават възможност за успешна дейност във връзка с развитието на социалните умения. Анализирано е влиянието на ограничителните мерки по време на COVID-епидемията върху двигателната активност и общуването при учениците.

Получените резултати са интересни и в голямата си част имат приносен характер, особено тези, свързани с възможностите за развитие на социални умения на учениците чрез урока по ФВС. Заслужават внимание и тези, свързани породените липси като следствие от пандемията Ковид-19 - липса на срещи с приятели и съотборници, както и възможности за подобряване на спортните умения. Силно ме смути установеният резултат, че училището има най-слабо влияние върху развитието на социалните умения на учениците.

С приносен характер са представените резултати от проведения педагогически експеримент. Резултатите потвърждават позитивното влияние на предложения спортнопедагогически модел за развитие на социалните умения в условията на обучението по физическо възпитание и спорт като най-силно са повлияни уменията асертивност и самоконтрол.

Представени са осем извод, които са следствие от получените резултати.

Направените препоръки са ценни за практиката и разработването на ефективни програми за развитие на социалните умения.

Дисертационният труд, получените резултати и изведените обобщения очертават едно ново поле за теоретично и практическо утвърждаване на спортната педагогика.

В дисертационния труд могат да се открият следните научни приноси:

1. Направено е задълбочено теоретично проучване на проблема за социалните умения и тяхно развитие в юношеска възраст. Очертани са възможностите за формиране на социалните умения при юношите.
2. Изведена е специфичната роля и потенциала на обучението по физическо възпитание и спорт за изграждане на различни социални умения.
3. Очертани са породените като следствие от социалната изолация и невъзможността за осъществяване на спортни занимания по време на пандемията COVID-19 дефицити.
4. Установено е положителното влияние на предложения спортнопедагогически модел за развитие на социалните умения в условията на обучението по физическо възпитание и спорт при ученици от прогимназиалния етап на основната образователна степен.

Докторантката е представила 3 свои публикации във връзка с дисертационния труд, които убеждават, че той е нейно лично дело.

Авторефератът адекватно отразява съдържанието на дисертационния труд.

Процедурата по защитата е в съответствие с изискванията на ЗРАСРБ.

В ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд на Мария Бончева „Спортнопедагогически модел за развитие на социални умения при ученици от прогимназиалния етап на основната образователна степен“ е много интересен и новаторски като замисъл и реализация. Актуалността му е несъмнена, с подчертана практическа стойност. Голяма част от получените резултати и изведеният педагогически модел имат приносен характер. Дисертацията следва ясна логика. Докторантката демонстрира много добра професионална грамотност, умение да анализира получените резултати.

Като имам предвид качествата и приносите на представената дисертация, нейната теоретична и практическа стойност, предлагам на Уважаемото Научно жури да гласува „ЗА” присъждане на научната и образователна степен „доктор“ на Мария Данчева Бончева в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по физическо възпитание и спорт.

11.05.2023 г.

Рецензент:

(проф. Т. Янчева, ДН)

REVIEW
ON THE DISSERTATION OF MARIA DANCHEVA BONCHEVA
ON THE TOPIC "SPORTS-PEDAGOGICAL MODEL FOR THE
DEVELOPMENT OF SOCIAL SKILLS IN STUDENTS OF THE
LOWER SECONDARY STAGE OF THE BASIC EDUCATIONAL
LEVEL" FOR THE DEGREE OF DOCTOR OF EDUCATION AND
SCIENCE

REVIEWER: PROF. TATIANA IANCHEVA, DSc
NATIONAL SPORTS ACADEMY "VASSIL LEVSKI" – SOFIA

Maria Boncheva's dissertation work is dedicated to a very topical and important problem for theory and practice, which has gained particular popularity in recent years - a sport-pedagogical model for the development of social skills in students. In recent years, interest in this issue has been growing insofar as social skills and their importance are equated with professional skills. In this sense, the topic is particularly topical and significant, very understudied, and even less researched, and would undoubtedly enrich theory and practice.

The choice of the topic is largely determined by the PhD student's previous experience. Maria Boncheva is a graduate of NSA "Vasil Levski" with a degree in "Teacher of Physical Education and Sport" and "Adapted Physical Activity and Sport", as well as a master's degree in "Physical Education and Sport in Secondary Education of the University of Sofia. She defended her thesis on "Opportunities for the development of social skills in secondary school students through physical education and sport". In this

sense, the dissertation is a logical continuation of the doctoral student's interest in this area.

The second paragraph is devoted to the sport-pedagogical activity in school - social skills in the normative base of the educational system in Bulgaria, the peculiarities of physical education and sport training, the specific problems of PE training in the conditions of the pandemic KOVID-19. The last paragraph "Pedagogical models for the development of social skills" - basic approaches to the creation of pedagogical models, as well as the best practices presented - is also noteworthy.

Overall, in the first chapter M. Boncheva demonstrates a very good knowledge of the problem. A thorough and valuable literature review on a very poorly studied and researched problem in Bulgaria is made. The whole chapter is very well logically organized, written in very good language. The literature review concludes with a summary that synthesizes the main propositions of the problem under study. It would sound even better if the own conceptual framework underlying the experimental study were also brought out.

The second paragraph is devoted to the sport-pedagogical activity in school - social skills in the normative base of the educational system in Bulgaria, the peculiarities of physical education and sport training, the specific problems of PE training in the conditions of the pandemic KOVID-19. The last paragraph "Pedagogical models for the development of social skills" - basic approaches to the creation of pedagogical models, as well as the best practices presented - is also noteworthy.

Overall, in the first chapter M. Boncheva demonstrates a very good knowledge of the problem. A thorough and valuable literature review on a very poorly studied and researched problem in Bulgaria is made. The whole

chapter is very well logically organized, written in very good language. The literature review concludes with a summary that synthesizes the main propositions of the problem under study. It would sound even better if the own conceptual framework underlying the experimental study were also brought out.

Chapter three includes the analysis of the results. The analysis is concise and logically presented. Adequate statistical methods are used. The results of the research on the level of development and features of students' social skills, as well as the possibilities of influencing their development through sport-pedagogical activity at school are correctly and thoroughly analysed. Special attention is paid to the competence of teachers and the main sources of knowledge and skills that enable successful activity in relation to the development of social skills. The impact of restrictive measures during the COVID epidemic on motor activity and communication in students is analysed.

The results obtained are interesting and for the most part are of a contributory nature, especially those related to the opportunities for developing students' social skills through the PE lesson. Also noteworthy are those related to the gaps created as a consequence of the Kovid-19 pandemic - lack of encounters with friends and teammates, and opportunities to improve sporting skills. I was greatly disturbed by the finding that school had the least impact on students' social skills development.

The results presented from the pedagogical experiment are of a contributory nature. The results confirm the positive influence of the proposed sport pedagogical model on the development of social skills in the context of physical education and sport education, with the skills of assertiveness and self-control being the most influenced.

Eight conclusions are presented as a consequence of the results obtained.

The recommendations made are valuable for practice and the development of effective social skills development programmes.

The following scientific contributions can be highlighted in the thesis:

1. A thorough theoretical study of the problem of social skills and their development in adolescence is made. The possibilities of social skills formation in adolescents are outlined.

2. The specific role and potential of physical education and sports training for building various social skills is outlined.

3. The deficits generated as a consequence of social isolation and the inability to pursue sports activities during the COVID-19 pandemic are outlined.

4. The positive influence of the proposed sports-pedagogical model on the development of social skills in the conditions of physical education and sports education in students of the lower secondary stage of the basic educational level is established.

M. Boncheva has submitted 3 publications in connection with her thesis, which convince that it is her personal work.

The abstract adequately reflects the content of the thesis.

The defence procedure is in accordance with the requirements of the RASRDA.

IN CONCLUSION

The dissertation work of Maria Boncheva "Sport-pedagogical model for the development of social skills in pupils of the lower secondary stage of primary education" is very interesting and innovative as a conception and realization. Its topicality is undoubted, with a marked practical value. A large part of the obtained results and the derived pedagogical model have a

contributory character. The dissertation follows a clear logic. The doctoral candidate demonstrates very good professional literacy, ability to analyze the obtained results.

Taking into account the qualities and contributions of the presented dissertation, its theoretical and practical value, I propose the Honourable Scientific Jury to vote "FOR" the award of the scientific and educational degree "Doctor" to Maria Dancheva Boncheva in the professional field 1.3. 1. Pedagogy of Physical Education and Sport.

11.05.2023 г.

Reviewer:

(Prof. T. Iancheva, DSc)